

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1917 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående krigstidshjälp under år 1917 åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 16 april 1917 avlåten proposition, nr 264, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

a) för beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt f. d. befattningshavare i statens tjänst — avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare därunder icke inbegripna — vilka vid ingången av år 1917 äro berättigade till pension eller därmed jämförligt årligt understöd, som av Konung och riksdag till siffran bestämts eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, å extra stat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 500,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1917 låta utbetala vad som för ändamålet erfordras;

b) förklara, att krigstidshjälpen skall till varje dylik f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 100 kronor, under iakttagande dels att hans nu ifrågavarande krigstidshjälp samt pensions- och understödsförmåner icke må tillhoppa överstiga 1,300 kronor för år räknat och dels att från åtnjutande av dylik hjälp undantages ej mindre f. d. befattningshavare, som under år 1917 har att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,200 kronor, hustrus taxering däri inberäknad, än även gift kvinnlig f. d. befattningshavare, vars man lever; samt

c) medgiva, att krigstidshjälpen må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Denna proposition har för behandling överlämnats till första särskilda utskottet.

I detta ärende hava vidare väckts följande motioner i andra kammaren nämligen:

1:o) nr 438, av hr *Widlund*, som hemställt, att riksdagen måtte besluta att:

a) för beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt f. d. befattningshavare i statens tjänst — avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare därunder icke inbegripna — vilka vid ingången av år 1917 äro berättigade till pension eller därmed jämförligt årligt understöd, som av Konung och riksdag till siffran bestämts eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, å extra stat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 587,325 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1917 låta utbetala vad som för ändamålet erfordras;

b) förklara, att krigstidshjälpen skall till varje dylik f. d. befattningshavare utgå med följande belopp:

vid pension eller understöd av	0—400	kr.	—	150	kr.
»	»	»	»	401—800	» — 125 »
»	»	»	»	801—1,200	» — 100 »

under iakttagande dels att hans nu ifrågavarande krigstidshjälp samt pensions- och understödsförmåner icke må tillhopa överstiga 1,300 kronor för år räknat och dels att från åtnjutande av dylik hjälp undantages ej mindre f. d. befattningshavare, som under år 1917 har att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,200 kronor, hustrus taxering däri inberäknad, än även gift kvinnlig f. d. befattningshavare, vars man lever; samt

c) medgiva, att krigstidshjälpen må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes;

2:o) nr 439, av hr *Vahlquist*, som hemställt:

a) att riksdagen måtte för beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt åt Vadstena krigsmanshuskassas underhållstagare, vilka under år 1917 uppnå en levnadsålder av 60 år eller däröver, å extra stat för år 1918 anvisa ett

förslagsanslag å 470,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1917 låta utbetala vad som för ändamålet erfordras; samt

b) förklara, att krigstidshjälpen skall till varje dylik f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 50 kronor, under iakttagande dels att hans nu ifrågavarande krigstidshjälp samt pensions- och understödsförmåner icke må tillhoppa överstiga 1,300 kronor för år räknat och dels att från åtnjutande av dylik hjälp undantages ej mindre f. d. befattningshavare, som under år 1917 har att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,200 kronor, hustruns taxering däri inberäknad, samt

c) medgiva, att krigstidshjälpen må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning som av Kungl. Maj:t bestämmes;

3:o) nr 470, av herr *Rydén* i Malmö m. fl., som hemställt, att riksdagen med anledning av förevarande proposition måtte besluta,

a) för beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt f. d. befattningshavare i statens tjänst — avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare därunder icke inbegripna — vilka vid ingången av år 1917 äro berättigade till pension eller därmed jämförligt årligt understöd, som av Konung och riksdag till siffran bestämts eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, å extra stat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 1,000,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1917 låta utbetala vad som för ändamålet erfordras;

b) förklara, att krigstidshjälpen skall till varje dylik f. d. befattningssinnehavare utgå med ett belopp av 200 kronor, under iakttagande dels att hans nu ifrågavarande krigstidshjälp samt pensions- och understödsförmåner icke må tillhoppa överstiga 1,600 kronor för år räknat och dels att från åtnjutande av dylik hjälp undantages f. d. befattningshavare, som under år 1917 har att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,500 kronor, hustrus taxering däri inberäknad;

c) i likhet med Kungl. Maj:ts förslag;

4:o) nr 472, av herr *Röing*, som hemställt, att riksdagen ville besluta den ändring i Kungl. Maj:ts proposition,

att krigstidshjälpen skall till varje f. d. befattningssinnehavare med pension eller därmed jämförligt årligt understöd å högst 1,200 kronor utgå med ett belopp av 200 kronor;

att samma hjälp för f. d. befattningssinnehavare med pension eller understöd å 1,200–1,300 kronor skall utgå med så stort belopp, att den jämte pensionen eller understödet uppgår till 1,400 kronor;

att krigstidshjälpen för f. d. befattningshavare med pension eller understöd å 1,300—2,300 kronor skall utgå med 100 kronor;

att krigstidshjälpen för f. d. befattningshavare med pension eller understöd å 2,300—2,400 kronor skall utgå med så stort belopp, att den jämte pensionen eller understödet uppgår till 2,400 kronor; samt

att från åtnjutande av dylik hjälp undantages ej mindre f. d. befattningshavare, som under år 1917 har att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 2,400 kronor, hustruns taxering däri inberäknad, än även gift kvinnlig f. d. befattningshavare, vars man lever;

5:o) nr 473, av herrar *Welin* och *Lingström*, som hemställt, att riksdagen måtte besluta att

a) för beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt f. d. befattningshavare i statens tjänst — avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanhuskassas understödstagare därunder icke inbegripna — vilka vid ingången av år 1917 äro berättigade till pension eller därmed jämförligt årligt understöd, som av Konung och riksdag till siffran bestämts eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, å extra stat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 800,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1917 låta utbetala vad som för ändamålet erfordras;

b) förklara, att krigstidshjälpen skall till varje dylik f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 150 kronor, under iakttagande dels att hans nu ifrågavarande krigstidshjälp samt pensions- och understödsförmåner icke må tillhoppa överstiga 1,500 kronor för år räknat och dels att från åtnjutande av dylik hjälp undantages ej mindre f. d. befattningshavare, som under år 1917 har att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,400 kronor, hustrus taxering däri inberäknad, än även gift kvinnlig f. d. befattningshavare, vars man lever, därest icke Kungl. Maj:t på grund av andra, särskilda omständigheter skulle finna behovet styrkt; samt

c) medgiva, att krigstidshjälpen må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning som av Kungl. Maj:t bestämmes; samt

6:o) nr 452, av herr *Bogren*, som hemställt, att riksdagen måtte bevilja nödigt anslag för att pensionärer från statens järnvägar må erhålla ett dyrtidstillägg av 75 kronor i kvartalet att utgå från och med år 1917.

Beträffande motiveringen för dessa förslag tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Vid 1916 års riksdag hemställde enskilda motionärer, »att riksdagen måtte besluta, att ett krigstidstillägg må utgå för år 1916 (eventuellt först för 1917) jämväl till de f. d. statstjänare, som åtnjuta pension eller understöd, vars sammanlagda belopp icke överstiger 800 kronor per år, att utgå enligt följande grunder:

*Motion vid
1916 års
riksdag.*

åt pensionär eller understödstagare, vilkas pension eller understöd icke överstiger 400 kronor per år, utbetalas en krigstidshjälp av 120 kronor;

åt den, vars pension eller understöd överstiger 400 men ej 500 kronor, 100 kronor;

åt den, vars pension eller understöd överstiger 500 men ej 600 kronor, 80 kronor;

åt den, vars pension eller understöd överstiger 600 men ej 700 kronor, 60 kronor;

samt åt den, vars pension eller understöd överstiger 700 men ej 800 kronor, 50 kronor.»

Riksdagen ansåg det icke kunna förnekas, att de pensioner, som utginge till här avsedda pensionärer, under då rådande förhållanden i de flesta fall icke kunde anses tillräckliga för bestridande av deras levnadskostnader, vadan enligt riksdagens mening motionärernas framställning vore synnerligen behjärtansvärd.

*Riksdagens
beslut.*

Ett beslut i motionens syfte syntes emellertid böra föregås av en allsidig utredning, huruvida och i vad mån någon pensionsförhöjning kunde anses böra beredas pensionstagare, vilka uppbure låga pensioner, i varje fall dock icke andra än dem, som visades vara i behövande omständigheter. Som motionärerna emellertid icke framlagt några kostnadsberäkningar och det icke varit möjligt för riksdagen att då verkställa någon utredning härutinnan, ansåg riksdagen denna utredning lämpligen böra ske genom Eders Kungl. Maj:ts försorg.

Under sådana förhållanden ansåg sig riksdagen icke kunna tillmötesgå motionärernas framställning i vidare mån, än att riksdagen i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t den 8 juni 1916 anhöll, det tacktes Eders Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och i vad mån någon höjning av pensionsbeloppen för sådana pensionstagare, som uppbure låga pensioner och styrkte sig vara i behövande omständigheter, kunde anses av rådande förhållanden betingad, samt därefter till riksdagen, om möjligt redan år 1917, framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

*Remiss till
lönereglerings-
kommittén.*

Vid föredragning den 21 juni 1916 av riksdagens berörda skrivelse fann Kungl. Maj:t gott anbefalla löneregleringskommittén att verkställa ifrågakvarande utredning samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill densamma kunde giva anledning.

*Redogörelse
för vissa nu
gällande
pensionerings-
bestämmelser.*

I Kungl. Maj:ts proposition har, med ledning av löneregleringskommitténs utlåtande i ärendet, lämnats en uppgift å de institutioner, genom vilkas försorg pensioner och understöd åt f. d. statstjänare för närvarande utbetalas, samt en kortfattad redogörelse för de bestämmelser, som för utbetalningen lända till efter rättelse; och tillåter sig utskottet härutinnan hänvisa till propositionen (sid. 7—13).

*Löneregle-
ringskommitténs
utlåtande.*

Löneregleringskommitténs i ärendet den 23 januari 1917 avgivna utlåtande är av följande lydelse:

»En statstjänare, som vid avgången från sin tjänst kommit i åtnjutande av pension till författningsenligt belopp, har hittills icke ansetts äga befogat anspråk på ytterligare underhåll från staten.

Vid denna grundsats synes det löneregleringskommittén vara av vikt att framdeles som hittills fasthålla.

Bortsett från några få fall, där på grund av personliga omständigheter eller andra särskilda förhållanden förhöjning av pension beviljats, har avvikelser från nämnda princip icke heller förekommit under annan form än såsom tillfälligt understöd att, efter prövning av behovet i varje särskilt fall, utgå till pensionärer, vilkas pensionsbelopp avpassats efter äldre stater eller äldre pensioneringsgrunder, som sedermera ändrats såsom ledande till för låga pensionsbelopp.

Emellertid hava i följd av världskriget förhållandena i vårt land blivit sådana, att de åt f. d. statstjänare utgående, efter normala levnadskostnader avpassade pensionerna i många fall måste anses otillräckliga för de oundvikligaste utgifternas bestridande.

Då pensionärerna i det stora flertalet fall torde få antagas vara oförmögna att genom arbete i någon större mån bidra till sitt uppehälle, är det givet, att många av dem för närvarande befinna sig i nödläge, ur vilket de endast genom det allmännas mellankomst kunna frigöra sig.

Visserligen har staten redan på åtskilliga sätt, exempelvis genom tillhandahållande av livsmedel till nedsatt pris samt genom skattelindringar, sökt hjälpa de mindre bemedlade att komma över dyrtidens hårdaste verkningar, men det är uppenbart, att dessa åtgärder endast i ringa mån kunnat motväga den under de senaste åren inträffade oer-

hörda stegringen i priset på allt vad till livets nödortft hörer. Det synes därför kommittén, som borde statsverket icke undandraga sig att, i huvudsaklig anslutning till den av motionärerna i ämnet uttalade mening, träda hjälpande emellan genom tillfälliga, direkta penningunderstöd åt f. d. statstjänare med låga pensioner.

Tvivalsutan har den dyra tiden försatt många enskilda, till produktiv verksamhet oförmögna personer i en ställning ännu svårare än den f. d. statstjänare med låga pensioner i allmänhet intaga. Staten lär emellertid icke vara i stånd att effektivt bispringa alla, som behöva hjälp, men en särskild förpliktelse synes dock åligga staten att lämna hjälp åt de mest behövande bland dem, som direkt ägnat sina krafter åt dess tjänst.

Vid bedömandet av den omfattning, i vilken dylik tillfällig hjälp må lämnas, bör beträffande arméns och flottans pensionerade manskap enligt kommitténs förmenande hänsyn tagas till följande omständigheter.

Underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa är mera att anse såsom ett tillskott till livsuppehållet än såsom en pension i vanlig mening. Anledningen härtill är klar. Den tjänstgöring de indelta soldaterna fullgjort har, såsom i Kungl. Maj:ts proposition nr 188 till 1914 års senare riksdag framhållits, i allmänhet ej upptagit dem större del av året än att de kunnat ägna sig åt annan verksamhet, och de kunna därför näppeligen på grund av sin tjänstgöring anses berättigade till en verklig pension, tillräcklig för deras uppehälle vid avgången ur tjänsten.

Båtsmännen hava i avseende på anställning och avlöningsförmåner varit väsentligen likställda med arméns indelta soldater. De hava i medeltal tjänstgjort endast fyra månader om året. Att bereda dem vid uppnådd föreskriven levnads- och tjänstålder pension i egentlig mening torde därför, enligt vad förutnämnda sakkunniga jämväl framhållit, icke hava varit av statsmakterna avsett.

Härtill kommer, att flertalet av ifrågavarande underhållstagare uppburit den huvudsakliga ersättningen för sin tjänstgöring vid armén och flottan icke av staten utan av vederbörande rust- och rotehållare och att deras anställning i huvudsak vilat på avtal mellan dem samt rust- och rotehållarna.

Vid nu anförda förhållanden och på grund därav att riksdagen så nyss som år 1914 beviljat underhållstagare av dessa kategorier även som f. d. marinsoldater en väsentlig höjning i understöden, anser sig

kommittén i detta sammanhang icke hava anledning att räkna med nämnda avskedade manskap vid armén och marinen.

För att kunna bedöma frågan ur ekonomisk synpunkt har kommittén, med ledning av tillgängliga uppgifter i länsstater, räkenskaper, liggare och dylika handlingar — under iakttagande av vad som nyss anförts beträffande manskapet vid armén och marinen — låtit uppgöra följande översikt¹⁾ av antalet f. d. statstjänare, som för närvarande uppbära pension eller därmed jämförligt årligt understöd till belopp av högst 1,500 kronor för år räknat och som för denskull, under förutsättning att begreppet »låga pensioner» finge anses sträcka sig till nämnda belopp, möjligen kunna ifrågakomma till erhållande av krigstidshjälp.

Olika uppfattningar kunna givetvis göra sig gällande i fråga om det belopp en pension icke må överstiga, för att den skall kunna sägas vara låg.

De motionärer, som föranlett riksdagens skrivelse i ärendet, hava föreslagit, att understöd skulle tilldelas dem, vilkas pensioner icke överstiga 800 kronor, och riksdagen har häremot icke framställt någon erinran.

Domänstyrelsen, som yttrat sig över vissa f. d. kronojägares framställningar om höjning av deras pensioner, har ansett, att pensionsbeloppet och den hjälp, som kan varda beviljad, tillsammans icke må överstiga 750 kronor.

Kommittén har för sin del efter sakens övervägande stannat vid den uppfattningen, att, med hänsyn till levnadsstandarden för vårt folk i allmänhet, den pension torde böra kunna under nuvarande dyrtid kallas låg, som icke överstiger 1,200 kronor om året.

Visserligen har undersökningen i ärendet, efter därom inom kommittén framställt yrkande, utsträckts till alla, som åtnjuta pension eller understöd av högst 1,500 kronor om året, men kommittén har av nyss angivna skäl och med beaktande särskilt av den relativt trygga ställning, som följer av rätten till pension utav staten, icke ansett sig hava fog att föreslå gränsen så betydligt mycket högre än vad riksdagen med sin skrivelse kan antagas hava åsyftat.

I fråga om det belopp, varmed staten borde bispringa f. d. statstjänare med låga pensioner, hava inom kommittén yppats två olika meningar, nämligen dels att beloppet skulle föreslås till 150 kronor för

¹⁾ Införd såsom bilaga till Kungl. Maj:ts proposition.

varje pensionär, dock att pensionen och tillägget icke i något fall finge tillsammans överstiga 1,300 kronor, och dels att varje pensionär skulle erhålla 100 kronor.

Vid övervägande av de på detta spörsmål inverkan omständigheterna har kommittén ansett sig böra stanna vid det senare alternativet, som i en del fall skulle medföra ända till 100 procents förhöjning i nu utgående pensioner.

Riksdagen har i sin skrivelse förutsatt, att krigstidshjälp borde tillgodokomma endast dem, som visade sig vara i behövande omständigheter.

Lämpligheten av ett sådant förbehåll belyses bland annat därav, att, på sätt av handlingarna i ärendet framgår, ett antal av 36 pensionerade underofficerare vid marinen under år 1916 varit mobiliserade och därför uppburit, utöver pension till belopp av kronor 666:67 eller kronor 729:60, ersättning av statsmedel till belopp mellan kronor 2,213:80 och kronor 2,908:80 för år räknat.

Behovet bör emellertid enligt kommitténs mening styrkas icke medelst ett på subjektiv uppfattning grundat s. k. fattigdomsbevis, utan genom det medelst debetsedel eller på annat sätt ådagalagda förhållandet, att vederbörande under år 1917 icke har (eventuellt, i syfte att möjliggöra tidigare utbetalning av krigstidshjälp, år 1916 icke haft) att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än förslagsvis 1,200 kronor.»

I enlighet med vad sålunda blivit anfört har löneregringskommittén hemställt, att en var f. d. statstjänare — avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare därunder icke inbegripna — vilken under år 1917 uppbär pension eller därmed jämförligt årligt understöd, som blivit av Konung och riksdag till siffran bestämt eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, till belopp av högst 1,200 kronor för år räknat och som under år 1917 icke har att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,200 kronor, må få uppbära en krigstidshjälp av 100 kronor, att till honom eller, om han under året avlidit, till hans rättsinnehavare på en gång utbetalas.

Kostnaden för en sålunda anordnad krigstidshjälp har av löneregringskommittén beräknats till omkring 500,000 kronor.

Vid ärendets föredragning i statsrådet den 16 april 1917 anförde chefen för finansdepartementet följande.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 11 saml. 1 avd. 8 häft. (Nr 8.) 2

Departements-
chefen.

»I anledning av vad Eders Kungl. Maj:t i en till 1916 års riksdag avlåten proposition om krigstidshjälp åt vissa befattningshavare i statens tjänst föreslagit, medgav riksdagen, att dylik hjälp finge under nämnda år utbetalas med belopp, stående i visst förhållande till befattningshavarens taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt och utgående för vart och ett av honom på grund av försörjningsplikt underhållet minderårigt barn, till ett antal av högst fem, med lägst 30 och högst 80 kronor.

I den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen (nr 129) angående krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst har Eders Kungl. Maj:t föreslagit dels ett i visst förhållande till de fasta avlöningsförmånerna stående krigstidstillägg och dels en efter den s. k. behovsprincipen utgående krigstidshjälp åt jämförelsevis lågt taxerade befattningshavare med försörjningsplikt mot minderåriga barn.

Riksdagen har i sin nu förevarande skrivelse ifrågasatt, huruvida och i vad mån någon höjning av pensionsbeloppen för sådana pensionsstagare, som uppbure låga pensioner och styrkte sig vara i behövande omständigheter, kunde anses av rådande förhållanden betingad.

På sätt närmare utvecklats i förenämnda proposition till innevarande års riksdag, hava levnadskostnaderna i vårt land under den tid världskriget pågått ökats i högst betydande grad och visa tendens att ytterligare stiga. Vid sådant förhållande är det uppenbart, att de efter normala omständigheter avpassade avlöningarna och pensionerna, åtminstone för de i tjänst varande eller f. d. befattningshavare, vilka uppbära låga avlöningar eller pensioner, i regel icke utan synnerligen stora svårigheter räcka till de nödvändiga levnadskostnadernas bestridande.

Såsom statskontoret och lönereglerngskommittén betonat, måste den statstjänare, som vid avgången från sin tjänst kommit i åtnjutande av pension till belopp, som författningenslignat skall utgå, anses icke hava något som helst befogat anspråk på ytterligare underhåll från staten. Vid denna princip synes det vara av vikt att framdeles som hittills fasthålla, i all synnerhet som ett motsatt förfaringsätt skulle betänklignat rubba den vid alla på senare tiden genomförda lönerogleringar tillämpade regeln, att befattningshavarna själva skola till viss del betala kostnaden för sin pensionering.

Salunda uttalade betänkligheter mot en stadigvarande förhöjning av utgående pensioner böra emellertid icke hindra, att staten träder hjälpande emellan för att genom en tillfällig pensionsförhöjning i någon mån stödjä de mest behövande bland dem, som ägnat sina krafter åt dess tjänst.

Visserligen har staten, såsom löneregleringskommittén erinrat, redan på åtskilliga sätt, exempelvis genom tillhandahållande av livsmedel till nedsatt pris samt genom skattelindringar, sökt hjälpa de mindre bemedlade att komma över dyrtidens hårdaste verkningar, men det är uppenbart, att dessa åtgärder endast i ringa mån kunnat motväga den under senaste tiden inträffade oerhörda stegringen i priset på allt vad till livets nödortft hörer.

Då statsverket alltså torde böra i någon mån söka lindra de av dyrtiden förorsakade svårigheterna jämväl för statens i behövande omständigheter varande pensionstagare, gäller det att taga ståndpunkt i fråga om understödets belopp och de begränsningar, som för dess utbetalande böra uppdragas.

Rätten till ifrågavarande krigstidshjälp synes böra, på sätt föreslagits i fråga om krigstidshjälp åt i tjänst varande befattningshavare, hänföras till förhållandena vid 1917 års ingång. Härigenom förebygges, att en befattningshavare, som under år 1917 avgår med pension, skulle kunna komma i åtnjutande av krigstidshjälp i tvenne särskilda egenskaper, nämligen dels såsom i tjänst varande befattningshavare och dels såsom pensionär.

I fråga om beloppet har i den riksdagsmotion, som föranlett frågans upptagande, föreslagits en graderad skala, lägst 50 kronor och högst 120 kronor. Inom löneregleringskommittén har ifrågasatts att beloppet skulle bestämmas till 150 kronor, men kommittén har stannat vid att föreslå 100 kronor, vilket belopp i en del fall skulle medföra ända till 100 procents förhöjning i nu utgående pensioner; och ansluter jag mig härutinnan till vad kommittén sålunda föreslagit.

I fråga om det belopp en pension icke må överstiga för att den skall kunna sägas vara låg, hava motionärerna i ämnet föreslagit, att gränsen skulle dragas vid 800 kronor.

Kommittén har uttalat den uppfattningen, att, med hänsyn till levnadsstandarden för vårt folk i allmänhet, den pension bör kunna under nuvarande dyrtid kallas låg, som icke överstiger 1,200 kronor om året.

Inom kommittén har emellertid ifrågasatts en sådan form för begränsningen, att pensionen och tillägget icke i något fall finge tillsammans överstiga 1,300 kronor.

Vid bifall till kommitténs förslag skulle inträffa, att en pensionär med 1,250 kronors pension ginge miste om tillägget, medan en pensionär med 1,200 kronors pension kunde erhålla 100 kronors tillägg, så att han bleve bättre ställd än den, som under normala förhållanden åtnjuter högre pension.

För att hindra dylika ojämnheter anser jag begränsningen böra formuleras så, att pensionen och tillägget icke må tillhopa överstiga 1,300 kronor.

Detta medför visserligen omkring 7,500 kronors kostnadsförhöjning utöver av kommittén beräknade 500,000 kronor, men denna relativt ringa förhöjning torde icke behöva föranleda någon ökning av nyssberörda förslagsvis beräknade kostnadsbelopp.

Enligt kommitténs förslag skola från åtnjutande av tillägget undantagas de f. d. befattningshavare, som för år 1917 hava att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,200 kronor. Häremot har jag intet att erinra. Jag anser mig dock böra omförmåla, att enligt förordningen den 30 mars 1917 om särskilda avdrag vid 1917 års taxering till bevillning för inkomst samt till inkomst- och förmögenhetsskatt kan skattskyldig, som eljest skolat erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt under år 1917 för högre belopp än 1,200 kronor, till följd av i nämnda förordning medgivna avdrag för minderåriga barn, som han har att på grund av försörjningsplikt underhålla, få det taxerade beloppet nedsatt till 1,200 kronor eller därunder. Detta förhållande torde emellertid sakna större praktisk betydelse i nu förevarande fall, då de understödsberättigade, varom här är fråga, nog endast undantagsvis äga minderåriga barn.

Som det föreslagna understödet är avsett att utgå efter den s. k. behovsprincipen, synes den av löneregleringskommittén föreslagna benämningen krigstidshjälp vara lämplig.

I övrigt har jag icke funnit något att erinra mot löneregleringskommitténs i ärendet framlagda förslag.»

Utskottet.

Ehuruväl, såsom i Kungl. Maj:ts proposition framhållits, den stats-tjänare, som vid avgången från sin tjänst kommit i åtnjutande av pension till författningsenligt belopp, icke kan hava befogat anspråk på ytterligare underhåll från staten, anser utskottet dock, i likhet med Kungl. Maj:t, att staten bör, med hänsyn till den av kriget förorsakade oerhörda stegringen i kostnaderna för livsuppehållet, tråda hjälpande emellan för att genom en *tillfällig* pensionsförhöjning i någon mån stödja de mest behövande bland dem, som ägnat sina krafter åt dess tjänst.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att dylik krigstidshjälp skulle tilldelas en var f. d. befattningshavare med 100 kronor, under iakttagande dels att hans pensions- och understödsförmåner icke finge tillhopa överstiga 1,300 kronor för år räknat och dels att från åtnjutande av dylik hjälp

skulle undantagas ej mindre f. d. befattningshavare, som under år 1917 hade att erlägga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,200 kronor, hustrus taxering däri inbegripen, än även gift kvinnlig f. d. befattningshavare.

Utskottet anser dessa begränsningar vara väl snäva och föreslår därför, att beloppet av ifrågavarande krigstidshjälp må höjas till 150 kronor för en var f. d. befattningshavare, under iakttagande, dels att hans pensions- och understödsförmåner icke må tillhoppa överstiga 1,500 kronor för år räknat och dels att från åtnjutande av dylik hjälp må undantagas f. d. befattningshavare, som under år 1917 har att erlägga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,400 kronor, äkta makars taxeringar sammanräknade.

Att från åtnjutande av krigstidshjälp undantaga gift kvinnlig befattningshavare har utskottet ansett icke vara lämpligt.

Herr Vahlquists motion om beredande av någon krigstidshjälp åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas underhållstagare har synts utskottet synnerligen behjärtansvärd.

Dem för närvarande tillkommande, å sid. 10—11 i Kungl. Maj:ts proposition angivna understöd äro bestämda med hänsyn till före kriget rådande förhållanden, och det är uppenbart, att den av krisen föranledda stegringen i levnadskostnaderna drabbat dem synnerligen hårt.

Utskottet anser sig böra i huvudsak tillstyrka bifall till ifrågavarande motion. För likformighetens skull torde dock för utbetalande av krigstidshjälp åt ifrågavarande understödstagare böra stadgas enahanda villkor, som föreslagits beträffande f. d. befattningshavare i statens tjänst i allmänhet. Av samma skäl bör den föreslagna åldersbestämningen hänföras till förhållandet vid 1917 års ingång.

Att, på sätt motionären föreslagit, från åtnjutande av understödet i fråga undantaga de f. d. båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas underhållstagare, vilkas nu ifrågavarande krigstidshjälp samt pensions- och understödsförmåner överstiga 1,300 kronor för år räknat, torde av nära till hands liggande skäl icke vara erforderligt.

Kostnaden för krigstidshjälp enligt utskottets ovan framlagda förslag har beräknats komma att uppgå till omkring 470,000 kronor för avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare och till omkring 800,000 kronor för övriga f. d. befattningshavare i statens tjänst eller tillhoppa till omkring 1,270,000 kronor.

Utskottet, som i övrigt icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, får sålunda hemställa,

A) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition samt herrar Widlunds, Vahlquists, Rydén's m. fl:s, Röings och Welins m. fl:s motioner må besluta

I) att

a) för beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt f. d. befattningshavare i statens tjänst — avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare därunder icke inbegripna — vilka vid ingången av år 1917 voro berättigade till pension eller därmed jämförligt årligt understöd, som av Konung och riksdag till siffran bestämts eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, å extra stat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 800,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1917 låta utbetala vad som för ändamålet erfordras;

b) förklara, att krigstidshjälpen skall till varje dylik f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 150 kronor, under iakttagande dels att hans nu ifrågavarande krigstidshjälp samt pensions- och understödsförmåner icke må tillhoppa överstiga 1,500 kronor för år räknat och dels att från åtnjutande av dylik hjälp undantages f. d. befattningshavare, som under år 1917 har att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,400 kronor, äkta makars taxeringar sammanräknade; samt

c) medgiva, att krigstidshjälpen må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes;

och II) att

a) för beredande under år 1917 av krigstidshjälp åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt åt Vadstena krigsmanshuskassas underhållstagare, vilka vid ingången av år 1917 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, å extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag å 470,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1917 låta utbetala vad som för ändamålet erfordras; samt

b) förklara, att krigstidshjälpen skall till varje dylik vid årets ingång till pension eller därmed jämförligt understöd från statsverket, statsunderstödd pensionsinrättning eller Vadstena krigsmanshuskassa berättigad f. d. befattningshavare utgå med ett belopp av 50 kronor, under iakttagande att från åtnjutande av dylik hjälp undantages f. d. befattningshavare, som under år 1917 har att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,400 kronor, äkta makars taxeringar sammanräknade, samt

c) medgiva, att krigstidshjälpen må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans storbhus på en gång utbetalas i den ordning som av Kungl. Maj:t bestämmes.

B) att ovanberörda motioner i de delar, de icke blivit av utskottet tillstyrkta, icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 14 maj 1917.

På utskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Odelberg*, *Nyström*, *Svensson* i *Skyllberg*, *Hellström*, *Wrangel*, *Wavrinsky* och *Fagerlin* samt

av andra kammaren: herrar *Tamm*, *Nilsson* i *Kabbarp*, *Henrikson*, *Lindqvist* i *Stockholm*, *Bärg* i *Katrineholm*, *Olofsson* i *Åvik* och *Svensson* i *Kompersmåla*.
